

O'SMIRLAR BILAN ISHLASHDA PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR.

Shahrisabz Davlat Pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti pedagogika yo'nalishi 2-bosqich talabalari

Eshmurodova Feruza Ulug'bek qizi

eshmurodovaferuza76@gmail.com

Norqulova O'g'iloy Yo'ldosh qizi

Annotatsiya

Ushbu maqolada o'smirlar bilan ishlashda qo'llaniladigan psixologik yondashuvlarning nazariy va amaliy jihatlari keng yoritilgan. O'smirlik davrining psixologik xususiyatlari, shaxs rivojlanishidagi o'rni, ijtimoiy muhitning ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, individual yondashuv, empatiya, motivatsiya, muloqot madaniyati va konfliktlarni boshqarish usullari asoslab berilgan. Maqola natijalari ijtimoiy pedagoglar, psixologlar va ta'lim sohasi mutaxassisleri uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: o'smirlik davri, psixologik yondashuv, individual yondashuv, empatiya, motivatsiya, ijtimoiylashuv, muloqot, konflikt, pedagogik faoliyat, shaxs rivojlanishi

Аннотация

В данной статье подробно освещаются теоретические и практические аспекты психологических подходов, применяемых в работе с подростками. Проанализированы психологические особенности подросткового возраста, его роль в развитии личности, а также влияние социальной среды. Кроме того, обоснованы такие важные подходы, как индивидуальный подход, эмпатия, мотивация, культура общения и методы управления конфликтами. Результаты статьи имеют практическое значение для социальных педагогов, психологов и специалистов сферы образования.

Ключевые слова: подростковый возраст, психологический подход, индивидуальный подход, эмпатия, мотивация, социализация, общение, конфликт, педагогическая деятельность развитие личность

O‘SMIRLAR BILAN ISHLASHDA PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR

Annotatsiya:

Ushbu maqolada o‘smirlar bilan ishlashda qo‘llaniladigan psixologik yondashuvlarning nazariy va amaliy jihatlari keng yoritilgan. O‘smirlik davrining psixologik xususiyatlari, shaxs rivojlanishidagi o‘rni, ijtimoiy muhitning ta’siri tahlil qilingan. Shuningdek, individual yondashuv, empatiya, motivatsiya, muloqot madaniyati va konfliktlarni boshqarish usullari asoslab berilgan. Maqola natijalari ijtimoiy pedagoglar, psixologlar va ta’lim sohasi mutaxassislari uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: o‘smirlik davri, psixologik yondashuv, individual yondashuv, empatiya, motivatsiya, ijtimoiylashuv, muloqot, konflikt, pedagogik faoliyat, shaxs rivojlanishi

Kirish

Zamonaviy jamiyatda yosh avlod tarbiyasi dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, o‘smirlik davri inson hayotining o‘ziga xos, murakkab va muhim bosqichlaridan biri bo‘lib, bu davrda shaxsning psixologik, ijtimoiy va ma’naviy rivojlanishi jadallik bilan kechadi. O‘smirlar o‘zlarini anglash, mustaqillikka intilish, jamiyatda o‘z o‘rnini topishga harakat qilish jarayonida turli ichki va tashqi muammolarga duch keladilar.

Shu sababli o‘smirlar bilan ishlashda faqat an’anaviy pedagogik usullar yetarli bo‘lmay, psixologik yondashuvlarni qo‘llash zaruriyati ortib bormoqda. Bu esa pedagog va psixologlardan yuqori darajadagi kasbiy bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarni talab qiladi.

1. O‘smirlik davrining psixologik xususiyatlari

O‘smirlik davri odatda 11–18 yosh oralig‘ini qamrab olib, shaxs rivojlanishining o‘tish bosqichi sifatida tavsiflanadi. Bu davr quyidagi psixologik xususiyatlar bilan ajralib turadi:

Hissiy beqarorlik – o‘smirlar tez kayfiyat o‘zgarishiga moyil bo‘ladi

Mustaqillikka intilish – kattalardan ajralib, o‘z qarorlarini qabul qilishga harakat qiladi

O‘zlikni anglash – “Men kimman?” degan savolga javob izlaydi

Tengdoshlar ta’siri – do‘stlar fikri ustuvor ahamiyat kasb etadi

Mazkur xususiyatlar o‘smirlar bilan ishlashda psixologik yondashuvni talab etadi, chunki noto‘g‘ri yondashuv ularning shaxsiy rivojlanishiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

2. Individual yondashuv – asosiy tamoyil

Har bir o‘smir individual shaxs hisoblanadi. Ularning temperament, xarakter, qiziqish va ehtiyojlari bir-biridan farq qiladi. Shu sababli:

umumiy yondashuv samarali natija bermaydi

har bir o‘smirga alohida yondashuv zarur

pedagog o‘smirning ichki dunyosini tushunishi kerak

Individual yondashuv o‘smirning qobiliyatlarini rivojlantirish, muammolarini aniqlash va bartaraf etishda muhim vosita hisoblanadi.

3. Empatiya va psixologik qo‘llab-quvvatlash

Empatiya — bu boshqalar his-tuyg‘ularini tushunish va his qilish qobiliyatidir. O‘smirlar bilan ishlashda empatiya quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

ishonchli munosabat shakllantiradi

o‘smirning ichki kechinmalarini anglashga yordam beradi

stress va depressiya holatlarini kamaytiradi

Pedagog o‘smirni tanqid qilish o‘rniga uni tushunishga harakat qilishi lozim. Bu esa ijobiy psixologik muhitni yaratadi.

4. Motivatsiya va rag‘batlantirish usullari

O‘smirlarni ijtimoiy foydali faoliyatga jalb qilish uchun motivatsiya muhim omil hisoblanadi. Motivatsiya ikki turga bo‘linadi:

Ichki motivatsiya – o‘z qiziqishi va ehtiyoji asosida harakat qilish

Tashqi motivatsiya – mukofot, rag‘bat yoki jazodan kelib chiqadigan faoliyat

Pedagog quyidagi usullardan foydalanishi mumkin:

maqtov va e’tirof

muvaffaqiyat hissini uyg‘otish

qiziqarli faoliyatlarga jalb etish

Bu usullar o‘smirlarning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi.

5. Muloqot madaniyati va samarali aloqa

Muloqot o‘smirlar bilan ishlashning asosiy vositasidir. Samarali muloqot quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

ochiqlik va samimiylik

hurmat va e’tibor

tinglash qobiliyati

O‘smirlar o‘z fikrini erkin bildira oladigan muhit yaratilsa, ular o‘z muammolarini yashirmaydi va yordamga murojaat qiladi.

6. Konfliktlarni boshqarish va profilaktika

O‘smirlik davrida konfliktlar tez-tez uchraydi. Ular quyidagi sabablar bilan yuzaga keladi:

noto‘g‘ri tushunish

hissiy zo‘riqish

ijtimoiy muammolar

Konfliktlarni hal etishda pedagog:

vaziyatni xolis baholashi har ikki tomonni tinglashi murosaga keltirishi zarur. Konfliktlarni to‘g‘ri boshqarish o‘smirning psixologik barqarorligini ta‘minlaydi.

7. Zamonaviy muhit va o‘smirlar psixologiyasi

Bugungi kunda internet va ijtimoiy tarmoqlar o‘smirlar hayotiga katta ta‘sir ko‘rsatmoqda. Bu:

ijobiy (axborot olish, rivojlanish)

salbiy (qaramlik, noto‘g‘ri axborot)

oqibatlariga olib kelishi mumkin.

Shu sababli pedagoglar zamonaviy muhitni hisobga olib ishlashi zarur.

Xulosa

O‘smirlar bilan ishlashda psixologik yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Individual yondashuv, empatiya, motivatsiya va samarali muloqot orqali o‘smirlarning sog‘lom ijtimoiylashuvi ta‘minlanadi. Zamonaviy pedagog o‘z faoliyatida psixologik bilimlarni keng qo‘llashi, o‘smirlarning ehtiyojlarini chuqur anglab ishlashi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya. – Moskva: Pedagogika, 1991.
3. Bojovich L.I. Shaxs va uning bolalik davridagi shakllanishi. – Moskva, 1968.
4. Davletshin M.G. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2002.
5. G'oziyev E.G'. Psixologiya asoslari. – Toshkent, 2005.
6. Nemov R.S. Psixologiya. – Moskva: Vlados, 2003.
7. Kon I.S. O'smirlik psixologiyasi. – Moskva, 1989.
8. Abdurahmonov Q.X. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent, 2010.
9. Rubinshteyn S.L. Umumiy psixologiya asoslari. – Moskva, 2000.
10. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.